

DİN EĞİTİMİ DERSLERİ

Prof. Dr. Fahri KAYADİBİ

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Kayadibi, Fahri

Din Eğitimi Dersleri / Fahri Kayadibi. —
İstanbul = İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 2006.
VIII, 216 s. ; 24 cm. — (Üniversite yayını ; No. 4679.
Fakülte yayını ; No. 1)

Kaynakça var.

ISBN 978-975-404-778-3

Üniversite Yayın No : 4679

Fakülte Yayın No : 1

I S B N No: 978 - 975 - 404 - 778 - 3

DİN EĞİTİMİ DERSLERİ

Prof. Dr. Fahri Kayadibi
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

İstanbul Üniversitesi
Üniversite Yayıncılık
3305 - 3304
33 05 108 - 36 05 108 - 107

İSTANBUL
2006

ÖNSÖZ

Din ve eğitim. Bu iki kelime insanlık hayatının her safhasında vardır. Tarih boyunca din ve eğitim insanların en önemli uğraşısı olmuştur.

Eğitime yeterince önem veren toplumlar hep önde olmuşlar ve kalkınmışlardır. Bu önemi vermeyenler ise geri kalmışlardır. Eğitimin böylesine bir önem taşımasından dolayı Eflatun, "Devletin en önemli uğraşısı eğitim olmalıdır" demiştir. Çünkü fert ve toplumların maddi-manevi alanda yükselmeleri, ilerlemeleri ancak sağlam ve kaliteli bir eğitim-öğretimle mümkündür. Bu sebepten İslam, din ve dünya için gerekli olan bilgileri kadın/erkek herkese farz kılmıştır.

Din duygusu insanların doğuştan getirdikleri bir gerçektir. Her insan mutlaka aşkın bir varlığa inanma ihtiyacını hissetmiştir. İnandığı dini öğrenmek istemiştir. İnanma ihtiyacı var oldukça bu zorunluluk devam edecektir.

Tarih boyunca din konusunda bir takım kargaşalar da yaşanmıştır. Eğer insanlar din eğitimini doğru alamamışlarsa bocalama, sapma, batıla inanma, bid'atlere bağlanma gibi olumsuzlukları yaşamışlardır. Doğru din eğitimini alanlar ise böyle bir kargaşa yaşamamışlardır. Öyleyse toplumu inanç kargaşalarından ve din çekişmelerinden korumak için onlara dini doğru öğretmek gerekir.

Dünya, hızlı bir değişim ve gelişim içerisinde. Bilgiler, yenilikler birbirlerini izlemektedir. Din konusundaki bilgiler de bu değişim ve gelişime paralel olarak insanlara verilmelidir. Dinin eğitim ve öğretiminde modern pedagojik metotlar kullanılmalıdır.

Eğitimin amacı iyi ve faydalı insan yetiştirmektir. İnsanda bulunan yumak yumak kabiliyetler ancak eğitimle geliştirilebilir. İnsan,

eğitilmezse bu kabiliyetler geliştirilmediğinden israf edilmiş ve yok edilmiş olurlar.

"Din Eğitimi Dersleri" adlı bu kitabım İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde okuttuğum ders notlarının kısa özetidir. Hiç şüphesiz bu kitaba daha detaylı eklenecek bilgiler vardır. İhtiyaç duyulunca gelecek baskılara bu bilgiler eklenecektir. Bu konuda okuyuculardan gelecek yankılara ve katkılara şimdiden teşekkür ederim.

Ders notlarının toparlanmasında ve bir düzene sokulmasında bana yardımcı olan Araştırma Görevlisi Ayşe Zişan Furat'a teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Fahri Kayadibi
İstanbul 2006

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
I. DİN EĞİTİMİ NE DEMEKTİR?	1
A. Kavramlar	1
1. Din	1
2. Eğitim	2
4. Bilim	4
5. Din Eğitimi	5
B. Din Eğitimi Bilimi	8
1. Din Eğitimi Biliminin Tanımı.....	8
2. Din Eğitimi Biliminin Doğuşu (Tarihi Gelişimi).....	11
3. Din Eğitimi Biliminin Diğer Bilimlerle İlişkileri.....	17
a. Din Bilimleri	17
b. Psikoloji	17
c. Sosyoloji.....	17
d. İlahiyat Bilimleri	18
e. Eğitim Bilimleri.....	18
C. Din Eğitimi Biliminin Amacı.....	19
II. DİN EĞİTİMİ İLİMİNİN TEMELLERİ, TARİHİ VE METOTLARI.....	27
A. Temelleri.....	27
1. İnsani Temel (Antropolojik)	27
2. Toplumsal Temel	27
3. Evrensel Temel	29
4. Felsefi Temel	29
5. Hukuki Temel	30
B. İslam Dini'nin Eğitim ve Öğretime Verdiği Önem.....	32
1- Eğitim-Öğretim Açısından "Rab" Kelimesinin İzahı	34
2. Hz. Peygamber'in Zamanında Eğitim- Öğretime Verilen Önem	37
3- İslam Dini Eğitim ve Öğretimde Kadın-Erkek Ayrımı Yapmamıştır	38
4- Çocukların Eğitimine Verilen Önem	39
5- İslam Dini'nde Eğitim ve Öğretim Ömür Boyudur	39
6- Eğitim ve Öğretimdeki Hedef ve Metotlar	40
a. Faydalı bilgilerin öğretilmesi	40
b. Hem Dinî Hem de Müspet Bilimlerin Öğretilmesi	41
c. Eğitimin Uygulamalı Olması.....	41
d. Eğitimde Örnek Olma Motifinin Kullanılması.....	41
7- Eğitim- Öğretimin Yaygın Hale Getirilmesi.....	41
8- İslam Tarihinde Eğitim Kurumlarına Verilen Önem	42
C. Din Eğitiminin Tarihi Gelişimi	44
1. Hz. Peygamber Dönemi Din Eğitimi	44
2. Emeviler ve Abbasiler Dönemi Din Eğitimi	46

3. Selçuklular Dönemi Din Eğitimi ve Medreselerin Gelişimi	46
4. Osmanlı Dönemi Din Eğitimi	48
5. Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi	49
a. Hazırlık Devri	49
b. Atatürk'ün Din ve Din Eğitimiine Bakışı	50
D. Din Eğitiminin Yöntemleri	71
1. Takrir (anlatma) Yöntemi	71
2. Soru- Cevap Yöntemi	71
3. Problem Çözme Yöntemi	72
a. Tümevarım Yöntemi	72
b. Tümdengelim Yöntemi	72
c. Çözümleme Yöntemi	72
d. Bireşim Yöntemi	73
4. Grup Tartışma Yöntemi	73
5. Gezi- Gözlem – İnceleme Yöntemi	73
6. Sohbet Yöntemi	74
7. Örneklemeye Yöntemi	74
8. Takdir ve Teşvik Yöntemi	74
9. Tekrar Yöntemi	75
10. Ödev Verme Yöntemi	75
11. Dramatizasyon Yöntemi	76
12. Rol Oynama Yöntemi	76
13. Gösteri Yöntemi	76
14. Uzaktan Eğitim	77

III. DİN EĞİTİMİNDE YENİ YÖNELİŞLER..... 79

IV. ÖRGÜN DİN EĞİTİMİ 83

A. Orta Dereceli Okullarda.....	83
1. İlköğretim Okullarında Din Dersleri.....	84
a. Birinci Kademe (1-5. sınıflar).....	84
b. İkinci Kademe (6-8. sınıflar).....	85
2. Öğretmen Okullarında Din Dersleri.....	86
3. Liselerde Din Dersleri.....	86
4. İmam- Hatip Okulları	87
B. Yüksek Öğretimde Yapılan Yenilikler	91

V. YAYGIN DİN EĞİTİMİ..... 95

A. Ailede Din Eğitimi	96
1. Çocuğun Tanınması ve Yapısının Çözülmesi	98
2. Çocukların İhmal Edilmemesi	99
3. Ailelerin Çocuklarını Koruyacaklarını Hissettirmesi	99
4. Çocuğa Göstererek Öğretmek.....	99

5. Çocuğun Yaptığı Güzel Hareketlerin Takdir Edilmesi	100
6. Çocuğa Gösterilecek Tepkilerin Aşırı Olmaması	100
7. Çocuğa Karşı Anne ve Babanın Ortak Hareket Etmesi	101
B. Yetişkinlerde Din Eğitimi	102
C. Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatının Yaygın Din Eğitimindeki Yeri	104
1. Tarihi Gelişim	107
2. Yaygın Din Eğitimi Yapmaya Hukuki Dayanak	111
3. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Yaygın Din Eğitimi Faaliyetleri	112
a. Merkez Teşkilâtında	112
1) Din İşleri Yüksek Kurulu	112
2) Din Eğitimi Dairesi Başkanlığı	113
3) Dini Yayınlar Dairesi Başkanlığı	113
b. Taşra Teşkilâtında	114
1) Kuran Kursları	115
2) Camiler	119
c. Yurtdışı Teşkilâtında	125
4. Yaygın Din Eğitimi Yapan Personelin Eğitimi	126
5. Yaygın Din Eğitiminin Verimliliği Açısından Diyanet	129
Personelinin Eğitim ve Bilgi Seviyesinin Yükseltilmesi	129

VI. DİN EĞİTİMİNDE İLETİŞİM (İNSAN İLİŞKİLERİ)

A. Büyüklere Saygı- Küçüklere Sevgi	140
B. Ailede Uyum	141
C. Çocuklarla İyi Diyalog ve Yeterli Rehberlik	141
D. Aile Çocuğa İyi Örnek Olmalıdır	142
E. Ana- Baba Okulu Uygulamasındaki Zorluklar	142
F. Sevgi Faktörünün Eğitim Verimliliği Üzerine Etkisi	144
1. Sevginin Mahiyeti	147
2. İslâm Dininde Sevgi	147
3. Ailede Sevgi	149
a. Sevgi Güven Duygusu Verir	153
b. Sevgide Süreklilik Olmalıdır	153
c. Sevgi Başarıya Götürür	154
d. Sevgide Eşitlik	154
e. Sevgi Ölçülü ve Dengeli Olmalıdır	155
f. Aşırı Sevgi	156
g. Sevgi Yetersizliği	156
h. Ceza ve Ödül	157
4. Okulda Sevgi	158
a. Öğretmenin Öğrencisine İlgisi ve Sevgisi	159
b. Ailedeki Sevgi ve Desteğin Okul Başarısına Etkisi	160
5. Sevgi Faktörünün Meslek Seçimine Etkisi	161

VII. EĞİTİMDE KALİTE	165
A- Kalite Ne Demektir?.....	165
1. Kalitenin Tarihi Gelişimi	166
2. Eğitim Kalitesi Ne Demektir?.....	167
3. Toplam Kalite Yönetimi ve Eğitim	169
B- Kaliteli Eğitime Etki Eden Faktörler Nelerdir?	170
1. Nitelikli Öğretmen Yetiştirmek	170
a. Genel Kültür.....	171
b. Alan Kültürü	172
c. Öğretmenlik Meslek Kültürü	172
d. Hizmetiçi Eğitim.....	173
2. Okulların Yeterlilik Fiziki Yapısı ve Donanımı	174
3. Eğitim Programları ve Metotları Açısından.....	175
a. Milli Olmalıdır	175
b. Bilimsel Olmalı ve Teknolojik Gelişmelerden İstifade Etmelidir.....	176
c. Kişiyi Faydasız ve Gereksiz Bilgilerden Arındırılmalıdır	176
d. Kalite ve Kalkınmayı Amaçlamalıdır	176
e. Öğrencilerin Kabiliyet ve Kapasitelerine Uygun Olmalıdır.....	177
f. Uygulamaya Yönelik Olmalıdır	177
g. Fırsat Eşitliğini Sağlayıcı Olmalıdır	177
h. Etkili Eğitim.....	178
4. Eğitim ve Öğretim Yanlış Uygulamalardan Kurtulmalıdır.....	178
a. Ezberciliğe Son Verilmelidir.....	178
b. Esas Amaç Sınav Değil Öğrenme Olmalıdır.....	179
c. Eğitim Öğretmen Merkezli Değil, Öğrenci Merkezli Olmalıdır	179
d. Eğitim Uygulamalı Olmalıdır	181
e. Eğitimde Teknoloji Kullanılmalıdır	181
f. Öğrencinin İlgi Alanları Dikkate Alınarak Ders İşlenmelidir	181
g. Velilerle İşbirliği.....	182
h. Yeterli Rehberlik.....	182
5. Ömür Boyu Eğitim	182
6. Eğitim ve Öğretime Toplumda Üst Değer Olarak Yer Verilmesi.....	183
7. Eğitim- İnsangücü- İstihdam İlişkisi Kurulmalıdır	184
8. Okul-Sanayi-İşyeri İşbirliği.....	185
9. Kabiliyet ve Yeteneklere Uygun Yönelme ve Yönlendirme	185
10. Özürlülerin Eğitimi	186
11. Zamanı İyi Kullanma Alışkanlığının Kazandırılması	187
12. Araştırmacı, Yenilikçi ve Hamleci Ruh.....	187
13. Kaynak ve Finansman Sağlanması	187
EKLER	191
DİN EĞİTİMİ KONUSUNDA HAZIRLANMIŞ YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA	
TEZLERİ.....	191
BİBLİYOGRAFYA.....	209